

Výzva pro ekologické ovocnářství

Zemědělec číslo 27/2011

Kdybych měl české ekologické ovocnářství charakterizovat jednou větou, asi by zněla: „Není v dobrém stavu, ale má před sebou obrovský potenciál.“

Jistě to není žádné průlomové odhalení, většina z nás už si sundala růžové brýle, ale považuji za nutné popsat stav takový, jaký je, abychom mohli hledat cesty k využití zmíněného potenciálu.

V současné době (stav k 31.12.2010) je v režimu ekologického hospodaření v ČR 5128 ha ovocných sadů. Meziroční nárůst představuje 39%. Z toho je asi 2000 ha sadů certifikovaných a asi 3200 ha v přechodném období. Celkem to reprezentuje 523 podniků, jak fyzických, tak právnických osob. Průměrná výměra ekologicky obhospodařovaných sadů v jednu podniku je 9,8 ha. Struktura velikosti podniků je uvedena v tabulce 1.

V rámci Programu rozvoje venkova je vyplácena podpora ekologickým ovocnářům. V roce 2010 tato podpora činila 849 EUR/ha ovocných sadů nebo 510 EUR/ha při obhospodařování extenzivních ovocných sadů.

O produkci máme údaje z roku 2009. Průměrný výnos například jablek byl 3,49 t/ha, hrušek 3,93, meruňek 0,79 t/ha.

Co se týče tržních ukazatelů, k dispozici jsou v této chvíli pouze údaje zahrnující pěstební sezónu 2008. V té době byla plocha ekologicky obhospodařovaných sadů 3105 ha. U jablek bylo k prodeji určeno 73%, ostatní byly využity pro jiné účely (vlastní spotřeba). Prodeje byly z 90,1 % realizovány na tuzemském trhu, vývoz činil necelých 10 %. Z prodaných jablek bylo 75 % realizováno jako Bio-produkt, zbytek jako konvenční. U peckovin bylo k prodeji určeno

91 % produkce, z toho 87 % na domácím trhu. Avšak pouze 26 % bylo deklarováno jako bio-produkt, přičemž více než polovina takto deklarované produkce byla vyvezena. Zbývajících 74 % bylo prodáno jako konvenční produkt.

Toto jsou strohé statistické údaje, které však zhora nic neříkají o skutečné situaci v českém ekologickém ovocnářství. Pravdou a veřejným tajemstvím je, že valná většina sadů byla převedena do ekologického hospodaření z důvodu (ať už výhradně, nebo především) získání dotací. V těchto sadech neprobíhá téměř žádná agrotechnická aktivita a sklizeň ovoce je malá nebo žádná, a to v nízké kvalitě. Sem patří zejména sady na sklonku životnosti, na které je výhodnější brát dotace za téměř nulových nákladů, než je vykácet. Speciální kategorií pak jsou ekologické sady, které byly výhradně za účelem získávání dotací založeny. Údaje o produkci jsou tedy zkresleny touto skutečností. Nicméně, z toho jasně vyplývá, že domácí produkce ekologicky pěstovaného ovoce je nedostatečná, zdaleka nepokrývá zájem trhu a neumožňuje také vytvořit dobré a provázané dodavatelsko-odběratelské vztahy, neboť za této situace naši pěstitele nejsou schopni zajistit a garantovat odběratelům dostatečnou a pravidelnou bio-produkci. Indikátorem tohoto stavu je také to, že se významný podíl bio-ovoce realizuje jako konvenční produkt.

Na druhé straně je tu část ovocnářů, které bych označil jako aktivní a pro které je primárním cílem pěstování a ztržení ovoce. Do této kategorie lze zařadit dvě skupiny pěstitelů. Jednak ekologické pěstitele, kteří se do toho pustili už dříve, ze zájmu o ekologii a produkci bio-ovoce a v podstatě bez ohledu na výši podpory. Jedná se především o malé, výjimečně střední podniky, někteří z nich mají 15 i více let zkušeností. Druhou skupinou jsou pěstitelé, kde sice dotační podpora měla vliv jako motivace pro přechod k ekologickému pěstování, nicméně zásadní je produkce a tržní uplatnění ovoce. To této skupiny se řadí jak malé tak velké podniky. Samozřejmě neexistují žádné oficiální statistiky, jaký podíl pěstitelů hospodaří intenzivně. Můj osobní odhad je, že to je v řádu stovek hektarů, maximálně do tisíce hektarů.

Dalším faktorem, který ovlivňuje produkci bio-ovoce je dostupnost kvalitní pěstitelské technologie. Dávno jsou pryč průkopnické doby, kdy zákazník toleroval drobné flíčky strupovitosti či poškození škůdci a bral to jako důkaz, že plody skutečně nejsou „stříkány“. Dnešní zákazník je sice ochoten si připlatit za bio-produkt, ale za to vyžaduje ovoce v prvotřídní kvalitě. A právě dostupnost, respektive nedostupnost, pěstitelských technologií, zejména ochrany rostlin, měla také vliv na zpomalení rozvoje ekologické produkce ovoce. Ještě před pár lety byla „měď a síra“ v podstatě jedinými dostupnými prostředky ochrany pro ekologické pěstitele.

V tomto směru, zejména v oblasti ochrany rostlin, dochází v posledních letech k výraznému pokroku. Zejména z iniciativy společnosti BIOCONT LABORATORY, jako dodavatele prostředků biologické ochrany a VÚRV Praha-Ruzyně a VŠÚO Holovousy, jako představitelů výzkumných institucí, došlo v posledních třech letech k významnému doplnění znalostí a zkušeností v použití prostředků ochrany ovoce a to jak díky výsledkům vlastního výzkumu, tak zlepšením kontaktů se zahraničními odborníky. Zároveň došlo registraci řady přípravků a prostředků ochrany rostlin, které mají pěstitelé k dispozici a úspěšně získávají zkušenosti s jejich aplikací. V současnosti mohou naše pěstitelé využít propracované kompletní technologie ochrany jabloní před chorobami a škůdci. Intenzivně se pracuje na řešení problémů v peckovinách. Dále bude potřeba zaměřit vývoj na úrodnost a péči o půdu a výživu.

Díky spolupráci výše zmíněných institucí, pod vlivem výborných výsledků výzkumu a s vědomím, že u nás neexistuje instituce, která by se zabývala řešením technických problémů ekologických ovocnářů, vzniklo na podzim loňského roku sdružení **BioSad**, jehož cílem je podpora ekologického pěstování ovoce a uplatnění ekologických prvků v integrované produkci. Hlavními činnostmi, kterými se chce sdružení BioSad zabývat je vzdělávání v oblasti ekologického ovocnářství, výzkum a transfer výzkumu pěstitelských technologií do praxe, poradenství, osvěta a propagace ekologického ovocnářství vůči konzumentům a veřejnosti. Velmi důležitým cílem sdružení BioSad je rozvoj systému poradenství pro ekologické pěstitele. V tomto směru, tedy v poskytování technického poradenství, v monitoringu a signalizaci škůdců a chorob, školení pěstitelů apod. máme ještě co dohánět. Je pozitivní, že od začátku byl o činnost sdružení poměrně velký zájem. To svědčí o tom, že pěstitelé žádají informace, které by jim umožnily zintenzivnit a zkvalitnit produkci. (více informací o sdružení naleznete na www.biosad.cz)

Ekologické zemědělství, potažmo ovocnářství má řadu pozitiv: příznivější vliv na životní prostředí, zvyšování biodiverzity, zdraví obsluhy a konzumentů a z toho důvodu je a určitým způsobem v budoucnu bude podporováno. Navíc je zde rostoucí zájem konzumentů o biopotraviny. A u ovoce, podobně jako u zeleniny, kde se významná část konzumuje přímo, bez úpravy či zpracování, lze předpokládat zájem o to vyšší. Dále jsou tu dostupné nové pěstitelské technologie. To vše přispěje k tomu, že produkce ekologicky pěstovaného ovoce poroste. Tedy že nebudeme na evropské špičce pouze v rozsahu ploch ekologických sadů, ale že se na vysokou úroveň dostane i produkce bio-ovoce. Reálně lze předpokládat, že se plochy intenzivně obhospodařovaných ekologických sadů v budoucnu usadí na podobné úrovni, jaká je u západoevropských sousedů, tedy někde okolo 8-10 % ploch.

Co se týče ekonomiky ekologického pěstování ovoce, můžeme vycházet ze zkušeností západoevropských pěstitelů. Obecně platí, že výnosy jsou v ekoprodukci nižší ve srovnání s konvenční nebo integrovanou produkcí. Naopak realizační ceny jsou vyšší a pohybují se

obvykle na jeden a půl až dvojnásobku běžných cen. To umožňuje dobrou ziskovost ekologických pěstitelů ovoce.

Tabulka 1. Struktura zastoupení podniků podle výměr sadů.

Výměra sadů v jednom podniku	Počet podniků	Podíl z celkové plochy sadů (%)
Nad 100 ha	8	25,88
75 – 100 ha	7	11,22
50 – 75 ha	10	11,32
30 – 50 ha	17	12,91
20 – 30 ha	18	8,75
10 – 20 ha	40	11,23
5 – 10 ha	54	7,55
1 – 5 ha	206	9,65
Méně než 1 ha	163	1,48 %

Martin Bagar
BIOCONT LABORATORY, spol. s r.o.